

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*Доповідач – Мацкевич Г.Є., асп.,
Науковий керівник – Внукова Н.В., проф., д.т.н.,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна
njutta0208@gmail.com*

Сучасна господарсько-перетворююча діяльність людства за масштабністю та інтенсивністю вже зрівнялася з природними геологічними процесами і фактично поставила цивілізацію на межу екологічної катастрофи. Екологічна криза набула всеосяжного характеру. Усі природні екосистеми (атмосфера, гідросфера, літосфера і біосфера) зазнали потужного антропогенного тиску.

Закон України "Про національну безпеку України" свідчить, що національна безпека – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [2].

Зважаючи на геополітику і внутрішню обстановку в Україні, діяльність усіх державних органів має бути зосереджена на прогнозуванні, своєчасному виявленні, попередженні і нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, захисті суверенітету і територіальної цілісності України, безпеки її прикордонного простору, піднесенні економіки країни, забезпеченні особистої безпеки, конституційних прав і свобод людини і громадянина, викоріненні злочинності, вдосконаленні системи державної влади, зміцненні законності і правопорядку та збереженні соціально-політичної стабільності суспільства, зміцненні позицій України у світі, підтриманні на належному рівні її оборонного потенціалу і обороноздатності, радикальному поліпшенні екологічної ситуації [2].

Дослідження екологічної безпеки як складової національної безпеки є сферою, що набула актуальності у всьому світі. Питання екологічної безпеки є важливою ознакою суверенної держави, нагальною потребою суспільства та кожної людини.

На національному рівні саме державі належить провідна роль у системі забезпечення безпеки. Вона створює розгалужену законодавчу базу і виконавчі органи, підтримує силові структури на рівні, необхідному для виконання покладених на них завдань, створення системи попередження негативних наслідків екологічних та техногенних катастроф, забезпечує розвиток економіки, політично-соціальну стабільність, участь опозиційних партій, громадських організацій, незалежних експертів у діяльності відповідних державних структур, що забезпечують безпеку, та сталість розвитку суспільства України.

Механізм державного управління охороною навколишнього середовища в Україні ґрунтується на концепції платності природокористування, яка передбачає систему економічних важелів, спрямованих на акумуляцію матеріальних ресурсів для реалізації природоохоронних програм, з одного боку, і спонукання товаровиробників до підвищення екологічності застосування технологій та продукції – з іншого.

Механізм охорони довкілля має особливості, які зумовлені такими чинниками:

- інфраструктурним характером товарів та послуг в екологічній сфері;
- довготривалістю основних відтворювальних процесів у природокористуванні і переплетінням економічних та природних процесів;
- специфікою відносин власності на природні ресурси;
- специфікою ринкових відносин в екологічній сфері і значною роллю держави в управлінні природокористуванням [6].

Головною метою механізму управління екологічною складовою є:

- стимулювання до зменшення шкідливого впливу на довкілля;
- стимулювання раціонального використання та збереження компонентів довкілля, зменшення показників ресурсомісткості;
- створення за рахунок коштів, отриманих від екологічних зборів та платежів, джерел фінансування природоохоронних заходів, незалежних від державного та місцевого бюджетів [3].

Головними недоліками існуючого механізму охорони навколишнього середовища на регіональному рівні є:

- плата здійснюється вже після нанесення збитків навколишньому середовищу;
- ставки платежів майже завжди встановлюються централізовано, а не з урахуванням реальних ринкових процесів;
- часто в реалізації існуючого механізму ускладнюючим є "людський фактор" на стадіях узгодження, вирішення та затвердження, що не виключає можливість корупції;
- даний механізм не стимулює використання підприємствами сучасних природоохоронних технологій [1].

Утвердження ринкових підходів до управління екологічною сферою в Україні вимагає належного наукового підґрунтя та постійного вдосконалення і практичного впровадження економікоправових механізмів оздоровлення довкілля на всіх рівнях господарювання. У зв'язку з цим виникає проблема створення таких інституційних, організаційних, економічних і правових умов, які б зробили вигідними для всіх заходи щодо захисту навколишнього природного середовища: для суспільства, держави, бізнесу, кожної людини. Її вирішення потребує подальшого вдосконалення механізмів державного управління в екологічній сфері.

Механізм державного управління в екологічній сфері має носити комплексний характер.

Треба зазначити, що реалізація ефективної екологічної політики можлива лише за умови наявності ефективного нормативно-правового забезпечення, що є сукупністю відповідних законодавчих актів, методик, нормативів, норм, які встановлюють права, обов'язки, обмеження, процедури тощо щодо реалізації екологічної політики. Повинна здійснюватись їх постійна систематизація, конкретизація, усунення існуючих протиріч і вдосконалення.

Також варто відмітити, що в сучасному світі для забезпечення ефективності механізму державного управління в екологічній сфері необхідним є застосування економічних інструментів, виходячи із принципів сталого та збалансованого еколого-економічного розвитку.

Таким чином, для забезпечення максимальної ефективності державного управління в екологічній сфері необхідно застосування комплексного механізму управління, який поєднує науково-технічне забезпечення, використання сучасних інформаційних технологій, економічних інструментів і важелів, методів управління довкіллям, удосконалення наявної структури системи органів державного управління.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Завгородня Т. Удосконалення інструментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища / Т. Завгородня // Економіка України. – 2000. – № 2. – С. 67–70.

2. Закон України "Про національну безпеку України" від 21 червня 2018 року № 2469-VIII.

3. Кривенко О. В. Формування екологічно збалансованого природокористування у контексті екологічної конституції землі / О. В. Кривенко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19-14. – С. 203–210.

4. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку (Документ підготовлено в рамках проекту ПРООН/ГЕФ "Оцінка національного потенціалу в сфері глобального екологічного управління в Україні") [Електронний ресурс] // Будинок ООН в Україні. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://www.un.org.ua/filesnational_ecology.pdf.

5. Про оцінку впливу на довкілля Закон України [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.

6. Рябчиков А. К. Экономика природопользования : [учеб. пособие] / А. К. Рябчиков. – М. : Элит – 2000, 2002. – 192 с.

7. Хилько М.І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник / М. І. Хилько. – К., 2017. – 266 с.